

Дъглас Мъри

ЛУДОСТТА НА ТЪЛПИТЕ
ДЖЕНДЪР, РАСА И ИДЕНТИЧНОСТ

София, 2021

Douglas Murray

THE MADNESS OF CROWDS

Gender, Race and Identity

© Douglas Murray 2019, 2020

This translation of *The Madness of Crowds* is published by arrangement with Bloomsbury Publishing Plc.

© Издателство „Изток-Запад“, 2021

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Мария Иванова, превод, 2021

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2021

ISBN 978-619-01-0820-7

ДЪГЛАС МЪРИ

ЛУДОСТТА
НА
ТЪЛПИТЕ

ДЖЕНДЪР, РАСА
И ИДЕНТИЧНОСТ

Превод от английски
Мария Иванова

Съдържание

Въведение	9
1. Гей	21
Интерлюдия. Марксистките основи	67
2. Жени	81
Интерлюдия. Влиянието на технологиите	129
3. Раса	147
Интерлюдия. За опрощението	211
4. Транс	223
Заключение	281
Послеслов	313
Благодарности	327
Бележки	329

*Отличителната черта на съвременния свят не е,
че е скептичен, а че е догматичен, без да го знае.*

Г. К. Честъртън

*Леле, виж ѝ задника,
леле, виж ѝ задника,
леле, виж ѝ задника
(виж ѝ задника),
виж, виж, виж,
виж ѝ задника.*

Ники Минаж

Въведение

Преживяваме голямо умопомрачение на тълпата. Сред обществото или насаме, онлайн или офлайн, хората се държат по начини, които са все по-иррационални, все по-трескави, все по-стадни и просто неприятни. Всекидневният новинарски поток е пълен с последствията. И макар да виждаме симптомите навсякъде, не виждаме причините.

Има най-различни обяснения. Някои предполагат, че едно от тези безумия е следствие от президентски избори или някой референдум. Нито едно от тези обяснения обаче не стига до корена на това, което се случва. Защото дълбоко под тези ежедневни събития всъщност има много по-големи движения и много по-големи събития. Време е да видим кои са истинските причини нещата да се объркат така.

Дори произходът на това състояние едва се признава – а това е простият факт, че преживяваме период от повече от четвърт век, в който се сринаха всички наши големи наративи. Един по един наративите, които имаме, бяха опровергани, стана непопулярно да бъдат защитавани и невъзможно да бъдат поддържани. Започвайки от XIX в., най-напред си отидоха обясненията за нашето съществуване, предоставени ни от религията. След това, през миналия век, дойде ред на светските надежди, поддържани от всички политически идеологии. В по-късните години на XX в. навлязохме в постмодерната епоха. Епоха, която се самоопредели и беше определена със своето подозрение към всички големи

наративи.¹ Но както учат учениците, природата не търпи вакуум и в постмодерния вакуум започнаха да се промъкват нови идеи, които имаха за цел да предоставят обяснения и свои собствени смисли.

Беше неизбежно да не се появят претенции за опразненото място. Нямаше как хората в богатите западни демокрации днес да станат първите хора в писмената история, които нямат абсолютно никакво обяснение за това какво правим ние тук и никакъв наратив, който да даде смисъл и цел на живота.

Макар и несъвършени, големите наративи за миналото даваха смисъл на живота. На неизбежния въпрос какво трябва да правим сега – освен да забогатеем, доколкото можем, и да се забавляваме при всяка възможност – все някой щеше да предостави отговор.

Отговорът, който изплува от само себе си през последните години, бе да се включим в нови битки, все по-яръстни кампании с все по-нишови изисквания. Да намерим смисъл чрез водене на постоянна война срещу всеки, който е на грешната позиция по тема, която може би току-що е преформулирана и чийто отговор току-що е променен. Невероятната скорост на този процес се дължи главно на факта, че шепа бизнеси в Силициевата долина (по-специално „Гугъл“, „Туйтър“ и „Фейсбук“) сега имат силата не само да определят какво знаят, мислят и казват повечето хора в света, но имат бизнес модел, който много точно е бил описан като разчитащ на намирането на „клиенти, готови да плащат, за да променят поведението на другите“.² И все пак – въпреки че сме обременени от един технологичен свят, който се движи по-бързо, отколкото ние можем да тичаме, ние тичаме, за да не изоставаме – тези войни не се водят безцелно. Те се водят системно в определена посока. И тази посока има цел, която е колосална. Целта, неосъзната за едни, умишлена при други, е да вкорени нова метафизика в нашето общество. Или нова религия, ако щете. Въпреки че основите бяха полагани в продължение на няколко десетилетия, едва след финансовата криза от 2008 г. започна походът към мейнстрийма нови идеи, които преди бяха известни единствено на шепа посветени учени. Очевидно е защо този нов набор от идеи е привлекателен. Не е ясно защо

поколение, което не може да натрупа капитал, трябва да обича капитализма. И не е трудно да се разбере защо поколение, което знае, че никога няма да притежава свой дом, би могло да бъде привлечено от идеологически светоглед, който обещава да премахне неравенството не само в неговия живот, но и всяко неравенство по земята. Опитът да се погледне светът през призмата на „социалната справедливост“, „политиката на идентичността“ и „интерсекционализма“ е може би най-дръзкият и всеобхватен опит от края на Студената война да се създаде нова идеология.

Към днешна дата въпросът за „социалната справедливост“ е най-актуален, защото звучи – а в някои свои версии е – най-привлекателен. Дори самият термин е такъв, че не можеш да си против него. „Ти си против социалната справедливост? Какво искаш – социална несправедливост ли?“

Междувременно „политиката за идентичността“ стана оно-ва място, откъдето произтичат привържениците на социалната справедливост. Тя атомизира обществото на групи по интереси в зависимост от пол (или *джендър*), раса, сексуални предпочитания и др. Предполага се, че тези характеристики са основните или поне релевантните признаци на своите притежатели и че им носят някакъв бонус. Например (както го е казал американският писател Колман Хюс) предпоставката за „по-високо морално познание“ се дължи на това дали сте чернокож, жена или гей.³ Това е и причината за склонността на хората да започнат въпрос или изказване с „От името на...“. И е нещо, за което хората – както живите, така и мъртвите – трябва да бъдат от правилната страна. Ето защо има призови да се разрушат статуите на някои исторически фигури, нарочени, че са от грешната страна, и затова миналото трябва да бъде пренаписано за всеки, когото искате да спасите. Ето защо стана абсолютно нормално сенатор от „Шин Фейн“ да твърди, че бунтовете на ИРА срещу глуда от 1981 г. всъщност били бунтове за правата на гейовете.⁴ Политика на идентичност има там, където малцинствените групи се насърчават да се атомизират, организират и заявят.

В това триединство най-малко атрактивно звучи концепцията за „интерсекционализма“. Това е предложение да прекараме

останалата част от живота си в опит да разрешим всяка претенция за идентичност и уязвимост и след това да се настроим в съответствие с онази система на справедливост, която възникне от постоянно променящите се йерархии, които открием в процеса. Тази система не само не би проработила, но и би навредила, поставяйки невъзможни изисквания и непостижими цели. Интерсекционализмът днес ни залива от факултетите по обществени науки на колежа по свободни изкуства, от които произлиза. Приема се сериозно от поколение млади хора и – както ще видим – бе въведен чрез трудовото право (по-специално чрез „ангажмента към различните“) във всички големи корпорации и правителствата.

Появи се необходимостта от нови евристики, които да принудят хората да приемат новите презумпции. А скоростта, с която се наложиха като мейнстрийм идеи, е зашеметяваща. Както посочи математикът и писател Ерик Уейнстайн (и както показва търсенето в „Гугъл Книги“), фрази като „ЛГБТК“, „бяла привилегия“ и „трансфобия“ от такива, които никога не използваше, станаха мейнстрийм. Резултатът от това, пише той, е, че „яките неща“, които милениалите и други използват в момента, за да „разкъсат хилядолетията потисничество и/или цивилизация, [...] са едва отпреди 20 минути“. И продължава, че няма нищо лошо да се пробват нови идеи и фрази, но „трябва да си адски безразсъден, за да се осланяш толкова силно на толкова много непроверени евристики, които родителите ти са измислили в непроверени области, които не са дори на 50 години“.⁵ По същия начин Грег Лукианоф и Джонатан Хайт показаха (в книгата си от 2018 г. „Изнежването на американския ум“) колко нови са средствата за налагане и полицейско управление на тези евристики. Фрази като „включване“ (*trigger*) и „да се чувстваш в опасност“ и твърдения, че думите, които не пасват на новата религия, причиняват „вреда“, станаха популярни от 2013 г.⁶ Изглежда сякаш, след като реши какво иска, на новата метафизика ѝ отне половин десетилетие, за да разбере и как чрез страха да вкарва своите последователи в мейнстрийма. Но се справи, при това с огромен успех.

Резултатите се виждат във всекидневните новини. Личат си в новината, че Американската асоциация на психолозите чув-

ства, че е необходимо да съветва своите членове как да изкарат вредната „традиционна мъжественост“ от момчетата и мъжете.⁷ Ето защо някога напълно непознатият програмист от „Гугъл“ Джеймс Деймър е бил уволнен, след като написал бележка, че някои работни места в областта на технологиите привличат повече мъже, отколкото жени. И ето защо броят на американците, за които расизмът е „сериозен проблем“, се удвои между 2011 и 2017 г.⁸

Започвайки да гледаме всичко през тези предоставени ни нови очила, всяко нещо се превръща в оръжие, а последиците са безумни и умопомрачаващи. Ето защо „Ню Йорк Таймс“ реши да пусне статия от черен автор със заглавие: „Може ли моето дете да бъде приятел с бели?“⁹ И защо написаната от жена статия за пътна злополука в Лондон, при която загива колоездачка, излезе със заглавие „Пътищата, проектирани за мъже, убиват жени“.¹⁰ Подобна реторика изостря всички съществуващи разделения и създава и нови. И защо се прави това? Вместо да покажат как всички ние можем да се разбираме по-добре, уроците от последното десетилетие като че ли засилват чувството, че всъщност не сме много добри в това да живеем едни с други.

Повечето хора научават за тази нова ценностна система не чрез проба, а чрез грешка, и то обществена грешка. Защото едно от нещата, което през последните години всеки започна поне да усеща, е, че навсякъде в културата са заложени мини. Независимо дали са поставени от отделни индивиди, колективи или някакъв Божествен сатирик, те са там и чакат някой да ги настъпи. Понякога някой настъпва неволно някоя мина и тя веднага избухва. Друг път хората гледат как някой смел луд тръгва през минираната територия, осъзнавайки напълно какво прави. След всеки взрив следва дискусия (включително възхитено „ooo“) и после светът продължава своя ход напред, приемайки, че е пренесена нова жертва на странната, очевидно импровизаторска ценностна система на нашето време.

Беше нужно известно време, за да се открият тези мини, но вече са ясни. Първите бяха свързани с хомосексуалността. През втората половина на ХХ в. се разгоря битка за равенството на

гей хората, която беше изключително успешна и поправи една голяма историческа неправда. След като войната беше спечелена обаче, стана ясно, че няма да се спре дотам. Тя всъщност се беше видоизменила. ГЛБ (гейове, лесбийки и бисексуални) стана ЛГБ, за да не останат незабелязани лесбийките. После бе добавено Т (което е доста по-анонимно). След това – К, а след него – звезди и многоточие. С увеличаването на гей азбуката се променени нещо в самото движение. То започна да се държи – след като победи – така, както преди се държаха неговите опоненти. Когато положението се обърна, се случи нещо грозно. Преди десетилетие почти никой не подкрепяше гей браковете. Дори групи, защитаващи гей правата, като „Стоунуол“, не ги одобряваха. Само за няколко години обаче гей бракът вече бе издигнат до фундаментална ценност на съвременния либерализъм. Да се провали идеята за гей брака – и то само няколко години след като се бяха провалили почти всички (вкл. движението за права) – би било позор. Хората могат да се съгласяват с претенции за права или не, но за да се променят толкова бързо, е нужно да се работи с извънредна чувствителност и дълбока мисъл. На нас, изглежда, ни е комфортно да не се ангажираме с нито една от двете страни.

При другите теми моделът на развитие беше подобен. Правата на жените – както и правата на гей хората – растяха постоянно през ХХ в. и изглеждаше, че ще достигнат някакво ниво на регулиране. И точно тогава, когато ни се струваше, че влакът е стигнал до последната гара, той изведнъж набра нова скорост и дерайлира в далечината. Това, за което почти никой не се сещаше вчера, днес стана причина да се разруши нечий живот. Докато влакът летеше извън релсите, бяха съсипани не една и две кариери.

Кариери като тази на 72-годишния носител на Нобелова награда професор Тим Хънт бяха унищожени след един куц виц на конференция в Южна Корея, в който се разказва за мъже и жени, влюбени се в лабораторията.¹¹ Фрази като „токсична мъжественост“ станаха оборотни. Какъв беше смисълът на това отношенията между половете да станат толкова деликатни, че мъжката половина на човечеството да се третира като раково заболяване?

Ами развитието на идеята, че мъжете нямат право да говорят за противоположния пол? Защо тогава, когато най-после жените са успели да преодолеят повече ограничения откогато и да е било в историята, думи като „патриархалност“ и „менсплейн“ започнаха да се просмукват от феминистките фракции в сърцето на институции като австралийския сенат?¹²

По същия начин движението за граждански права в Америка, което беше започнало, за да поправи едни от най-големите исторически неправди, като че ли вървеше към някакво решение. И отново, почти на прага на победата, всичко като че ли се прецака. Точно когато нещата изглеждат по-добре от всякога, реториката започва да внушава, че нещата никога не са били толкова зле. Изведнъж – след като повечето от нас се надяваха, че вече няма проблем – темата за расовата дискриминация стана повсеместна. Както при всички други минирани теми само на глупак или на луд би му хрумнало да коментира, камо ли да оспорва, този обрат на събитията.

Накрая всички се препънахме в най-непознатата територия от всички. Това е твърдението, че сред нас живеят значителен брой хора, които са в неправилните тела, и затова определени обществени практики (включително аксиоми в науката и езика) трябва да бъдат напълно преформулирани. В някои отношения дебатът за транс въпроса е най-показателен. Въпреки че най-новото двайсет от въпросите за правата на човека засяга най-малко хора, борбата се води с несравнима свирепост и ярост. Жени, които застанаха от грешната страна на дебата, са преследвани от хора, които твърдят, че вече не са мъже. При родители, които изказват мнения, които довчера са били общоприети, днес се подлага под въпрос това дали са добри родители. Във Великобритания и другаде по света полицията привиква хора, които не признават, че мъжете могат да бъдат жени (и обратно).¹³

Общото между всички тези теми е, че те започват като законни кампании за човешки права. Затова и стигат толкова далече. В един момент обаче преминаха границата на разума. Вече не е достатъчно всички да бъдат равни, а имат претенции да бъдат „подобри“. Според някои целта е за известно време да бъдат призна-

ти за „по-добри“, за да се изравни историческата неправда. След движението #MeToo тези настроения станаха нещо обичайно. Както каза един водещ на Си Ен Ен: „Възможно е да е свръхкорекция, но всичко е наред. Време беше за корекция.“¹⁴ Към днешна дата никой няма предположение кога ще се постигне свръхкоригирането и на кого може да се има доверие да го съобщи.

Това, което всеки знае, е как ще бъдат наречени хората, ако някой закачи дори лекичко тези новозаложени мини. „Бигот“, „хомофоб“, „сексист“, „мизогинист“, „расист“ и „трансфоб“ са само началото. Днешните битки за права са свързани главно с тези токсични и взривоопасни теми. С течение на времето те от продукт на системата се превърнаха във фундамент на една нова система. За да покажат свързаност със системата, хората трябва да се докажат като ангажирани. Как някой може да покаже добродетел в днешния нов свят? Явно като се заяви като „антирасист“. Очевидно като е „приятел“ на ЛГБТ хората. Като показва колко горещо иска да сваля патриархата, независимо дали е мъж, или жена.

И тук идва проблемът, че трябва да се правят публични признания за лоялност към системата, независимо дали има нужда от тях, или не. Това е продължение на известния проблем в либерализма, признат дори от онези, които някога са водели благородна битка. Това е тенденция, определена от покойния австралийски политически философ Кенет Миноуг като Синдром на пенсионирания св. Георги. След като е победил змея, смелият войн продължава да кръстосва земите в търсене на още по-славни битки. Той има нужда от своите змейове. И след като се измори да преследва все по-малки и по-малки змейове, в крайна сметка може дори да се окаже, че размахва меча си във въздуха, пронизвайки въображаеми змейове.¹⁵

Ако истинският св. Георги е подложен на това изкушение, представете си какво може да направи човек, който не е светец, няма нито кон, нито копие и никой не го е забелязал. Как да докаже на света, че и той може да убие змей?

В твърденията и реториката, цитирани в тази книга, има доста такива доказателства. Нашият обществен живот днес гъмжи

от хора, които желаят да бранят барикадите дълго време, след като революцията е свършила. Това е или защото си мислят, че барикадите са техният дом, или защото нямат дом, където да се приберат. И в двата случая, за да докажат верността си към каузата, се изисква преекспониране на проблема, което усложнява този проблем.

Зад всичко това обаче стои по-голям проблем и затова разглеждам всеки фундамент на тази нова метафизика не просто сериозно, а в детайли, един по един. При всяка от тези теми все повече хора, на чиято страна вече е и законът, твърдят, че всички тези фундаментални въпроси са установени и приключени. Естеството на нещата, за които се цели съгласие, не предполага възможност за съгласие. Всяка от тези теми е безкрайно сложна и по-нестабилна, отколкото обществото е готово да признае в момента. Ето защо, сложени една до друга като градивни тухли на нов морал и нова метафизика, те всъщност съграждат основата на едно общо безумие. Всъщност едва ли е възможно да си представите по-нестабилна основа за социална хармония.

Расовото равенство, правата на малцинствата и правата на жените, макар и пример за едни от най-добрите продукти на либерализма, всъщност ще бъдат най-дестабилизиращи като фундаменти. Опитът да ги превърнем в основа е все едно да обърнем бар стол с краката нагоре и след това да пазим равновесие върху него. Продуктите на системата не могат да възпроизведат стабилността на системата, която ги произвежда. Ако не по друга причина, то поне заради това, че всеки от тези въпроси сам по себе си е много нестабилен елемент. Ние представяме всеки от тях като договорен и установен. И въпреки че безкрайните противоречия, измислици и фантазии, свързани с всеки един въпрос, се виждат от всички, не просто че не се насърчава идентифицирането им, но буквално се пресича. От нас се иска да се съгласяваме с неща, в които не вярваме.

Това е главната причина за грозотата на дискусиите, които текат както в интернет, така и в реалния живот. Защото от нас се иска да правим редица скокове и пируети, каквито не можем, а може би дори не е добра идея. Искат от нас да вярваме в неща, в

които няма как да се вярва, и да не възразяваме срещу неща, срещу които повечето хора изпитват силна съпротива (като това да се дават лекарства на деца, за да не влязат в пубертета). Болката, която идва от очакването да останеш безмълвен по някои важни въпроси и да направиш невъзможни пируети по други, е огромна, и то не на последно място защото проблемите (включително и вътрешните противоречия) са толкова очевидни. Всеки, живял в тоталитаризъм, може да потвърди, че има нещо унижително и в крайна сметка разрушително за душата в това да се очаква да се съгласявате с твърдения, за които не вярвате, че са истина, и няма как да са истина. Ако убеждението е, че хората трябва да се считат за еднакво ценни и да се уважава достойнството им, тогава всичко може да е наред. Ако от вас се иска да повярвате, че няма разлики между хомосексуалността и хетеросексуалността, мъжете и жените, расизъм и антирасизъм, това ще ви доведе до сериозна обърканост. Ние сме наред точно тази обърканост – или масово безумие – на тълпите и трябва да се опитаме да намерим изход от него.

Ако не успеем, тогава посоката на движение вече е ясна. Ние не само сме изправени пред бъдеще на все по-голямо атомизиране, ярост и насилие, но бъдеще, при което възможността за отплесване в обратна посока срещу всякакви желания за борби за права – включително обосновани – е по-вероятно да расте. Бъдеще, в което на расизма се реагира с расизъм, на принизяването въз основа на пола се отговаря с принизяване въз основа на пола. От едно ниво на унижение нататък групата, която е мнозинство, виждайки колко добре работят подобни игрички, ще разбере, че максимата „каквото повикало, такова се обадило“ ще свърши работа и за нея.

Тази книга предлага редица начини за излизане от това положение. Най-добрият от тях обаче е да започнете не е просто да разбирате основите на това, което се случва в момента, а да сте свободни да го обсъждате. Докато пишех книгата, научих, че британската армия има устройство за разминироване, което днес се нарича „Пайтън“, но преди е било известно като „Джайънт Вайпър“. Когато тази система се изстрелва към минно поле, зад

нея се разгъва подобна на маркуч пътека, дълга стотици метри, пълна с експлозиви. Когато се разстеле през цялото минно поле (както за всичко друго, и за това можете да видите видеоклипове в интернет), се прави т.нар. едновременна детонация. Така се предизвиква детонация на мините в голям радиус. Въпреки че не може да се изчисти цялото минно поле, се изчиства просека през него, по която хора, камиони и дори танкове могат да преминат безопасно през терена, който досега е бил непроходим.

Моего скромно мнение е, че тази книга е моята „Вайпър“ система. Моята цел не е да разчистя цялото минно поле – не бих могъл, дори и да исках. Надявам се обаче, че тази книга ще помогне да се разчисти просека, през която след това други ще преминат безопасно.